

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף קט

משנה: הרי עלי עולה: האומר 'הרי עלי עולה', עליו להקריב אותה בבית המקדש. ואם הקריב אותה ב'בית חונוי' לא יצא. 'בית חונוי' היה מקדש שבנה חונוי במצריים והקריב בו קרבנות לה' (כפי שיסופר בגמרא). הוא לא יצא ידי חובתו, כי המקריב קרבן מחוץ לעזרה הקרבן פסול והמקריב עבר על איסור כרת.

'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חונוי': ואם אמר בתחילה שהוא מפריש אותה כדי להקריבה בבית חונוי, לדעת ת"ק בכל אופן עליו להקריבה במקדש. כי כשאמר 'הרי עלי עולה' הוא התחייב בקרבן עולה, ואפילו שהמשיך ואמר 'שאקריבנה בבית חונוי' הוא נשאר חייב להביא קרבן עולה לבית המקדש. אמנם אם עבר והקריבה בבית חונוי, יצא. כלומר הוא עבר עבירה, אבל אינו צריך להביא קרבן אחר לבית המקדש, ובגמרא יתבאר הטעם. ולדעת רבי שמעון מכיון שאמר 'שאקריבנה בבית חונוי' אין זו כלל עולה אלא בהמת חולין.

הריני נזיר: דין דומה בנזיר. נזיר שסיים את ימי נזירותו, עליו להביא קרבנות לבית המקדש ולגלח שם את שערו. האומר 'הריני נזיר' גילח שערו ויביא קרבנותיו בבית המקדש, ואם גילח והקריב בבית חונוי לא יצא. אבל האומר 'הריני נזיר שאגלח בבית חונוי' לדעת ת"ק עליו לגלח ולהקריב במקדש, אך אם גילח והקריב בבית חונוי יצא, ולדעת ר' שמעון הוא כלל אינו נזיר.

נמרא: קושיא: יצא? הא מקטל קטלה! איך יתכן שהאומר 'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חונוי' והקריבה בבית חונוי יצא? והרי אם הוא שחט את הקרבן מחוץ לעזרה, הוא בעצם הרג אותו ולא הקריב אותו! תירוץ: אמר רב המנונא: מכיון שאמר 'שאקריבנה בבית חונוי' הרי זה כאומר 'הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה'. ולכן לאחר שהוא הקריב אותה בבית חונוי ובעצם סתם הרג אותה (ועבר על איסור שחטי חוץ), הוא לא חייב להביא קרבן אחר במקומה, כי הוא לא חייב באחריותה.

אמר ליה רבא: אם כן בסיפא של המשנה באומר 'הריני נזיר שאגלח בבית חוניו' אם גילח בבית חוניו יצא, איך נוכל להסביר זאת? האם ניתן לומר שהוא נעשה כאומר 'הריני נזיר על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותי?' והרי נזיר חייב להביא את קרבנותיו, כי אם לא, הוא לא יוכל להשתחרר מהנזירות עד שיביא אותם!

אלא אמר רבא: האדם הזה כלל לא התכוון להתחייב בהקרבת קרבן, אלא רק בהבאת 'דורון' (מתנה לה'). והוא אמר - אם מספיק להקריב אותו בבית חוניו אני אטרח ואביא אותו, אבל יותר מזה אני לא יכול לטרוח ללכת לארץ ישראל. (ולפי זה הוא לא חייב כרת כששוחטו בבית חוניו).

וכך גם לגבי נזיר, הוא לא התכוון לקבל על עצמו נזירות אלא לצער את עצמו ולהסתגף. והוא אמר - אם מספיק להביא את הקרבנות שלי לבית חוניו אני אטרח ואביא, אבל יותר מכך אני לא יכול לטרוח.

ורב המנוגא אמר לך: רב המנוגא יתרץ לך את קושייתו של רבא - בנזיר אני מסכים עם הפירוש של רבא, אבל בעולה אני נשאר עם הפירוש שלי שכוונתו לומר 'על מנת שלא אתחייב באחריותה'.

ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב המנוגא: כי רבי יוחנן אמר שאם הקריב בבית חוניו הוא יצא, ואינו צריך להביא קרבן אחר, אבל הוא חייב כרת. והיינו משום שהוא כן התחייב להביא קרבן, אבל הוא לא חייב באחריותו.

תניא נמי: באופן דומה לרבי יוחנן רב המנוגא. האומר 'הרי עלי עולה שאקריבנה במדבר' כי הוא חושב שבגלל שהמשכן היה במדבר נשארה בו קדושת המשכן, והוא הקריב 'בעבר הירדן' כלומר בארץ ישראל אבל לא בבית המקדש, הוא יצא ועונש כרת. בגלל שהוא התחייב בקרבן אבל לא התחייב באחריותו.

משנה: הכהנים ששמשו בבית חוניו: קנסו אותם חכמים שלא ישמשו במקדש שבירושלים. ואין צריך לומר שכהנים ששימשו ל'דבר אחר' כלומר לעבודה זרה שלא ישמשו במקדש.

שנאמר "אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבחה ה' בירושלים, כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם": ומהפסוק הזה לומדים שאמנם הם לא מקריבים, אבל הם כן

אוכלים מהמנחות שנאפות כמצות. כי הדין שלהם כמו כהנים בעלי מום, שמקבלים חלק בקרבנות ואוכלים, אבל לא מקריבים.

נמרא: אמר רב יהודה - כהן ששחט לעבודת כוכבים קרבנו ריח ניחוח: בגלל שהוא רק שחט את הקרבן של ע"ז ולא עשה עבודה אחרת, הוא יכול להקריב בבית המקדש.

אמר רב יצחק בר אבדימי: מניין לומדים זאת? מהפסוק "יען אשר ישרתו אותם לפני גילוליהם והיו לבית ישראל למכשול עון על כן נשאתי ידי עליהם נאום ה' אלקים ונשאו עונם" וכתוב אחר כך "ולא יגשו אלי לכהן לי". מהמילה "ישרתו" לומדים שדוקא כהן ששירת לע"ז פסול להקרבה בבית המקדש. אבל שחיטה איננה 'שירות', כי שחיטה כשרה באדם זר שאינו כהן.

איתמר שגג בזריקה: כהן שעשה זריקה של דם קרבן לע"ז בשוגג. נחלקו רב נחמן ורב ששת האם יכול להקריב בבית המקדש. והגמרא מביאה את המקור של כל דעה.

אמר רב ששת מנא אמינא לה? נאמר בפסוק הנ"ל שהכהנים המשרתים לע"ז "והיו לבית ישראל למכשול עוון" כלומר או למכשול או לעוון. 'מכשול' זה שוגג, 'עוון' זה מזיד. ולכן אפילו אם שירת את הע"ז בשוגג הוא פסול להקריב בבית המקדש.

ורב נחמן - מכשול דעון: אבל רב נחמן מפרש את הפסוק כדבר אחד 'מכשול של עוון'. כי רק במזיד הוא פסול אבל בשוגג הוא כשר להקריב.

אמר רב נחמן מנא אמינא לה? נאמר "וכפר הכהן על הנפש השוגגת **בחטאה בשגגה**". המילים "בחטאה בשגגה" מיותרות והם מלמדות שאפילו אם נפש הכהן עצמו חטאה בשגגה, הוא יכול להקריב קרבן על עצמו. והרי הפסוק הזה כתוב בפרשה המדברת על חטא ע"ז, אם כן מוכח שאם הכהן חטא בע"ז בשוגג הוא כשר להקריב קרבנות.

במאי? אילימא בשחיטה וכו': והרי על מה הפסוק מדבר? אם נאמר על כהן ששחט לע"ז, מודע דוקא בשוגג? הרי אפילו אם עשה זאת במזיד הוא כשר להקרבה! אלא בהכרח מדובר שהוא עשה זריקה בשוגג.

ורב ששת אמר לך - לעולם בשחיטה, ובמזיד לא, נעשה משרת לעבודת כוכבים: ורב ששת עונה - הפסוק מדבר על כהן שעשה שחיטה לע"ז. ודוקא בשוגג הוא כשר להקריב קרבנות, אבל אם עשה זאת במזיד הוא לא כשר, כי כששחט במזיד הוא נעשה 'משרת לע"ז' כלומר כומר.

ואזדו לטעמייהו. דאתמר וכו': רב נחמן ורב ששת הולכים בזה לשיטתם, שנחלקו האם כהן השוחט לע"ז במזיד כשר, כי שחיטה אינה עבודה של כהונה משום שהיא כשרה בזר. או שהוא פסול כי הוא נעשה כומר.

אמר רב נחמן מנא אמינא לה? דתניא 'כהן שעבד עבודת כוכבים ושב, קרבנו ריח ניחוח': בגלל שהוא חזר בתשובה. רב נחמן ממשיך ומבאר - במה מדובר? אם מדובר בשוגג, מה שייך לומר שהוא 'שב בתשובה'? הרי הוא עשה זאת בשוגג! אלא בהכרח שהוא עשה במזיד. ואם מדובר שעשה זריקה, מה מועיל שהוא שב בתשובה? הרי הוא כבר עשה שירות לע"ז והפסוק הנ"ל פסל אותו מלהקריב. אלא בהכרח שהוא עשה שחיטה במזיד, ומוכח שאם חזר בתשובה כשר.

ורב ששת אמר לך: מדובר בשוגג. וכונת הברייתא לומר שאם הוא 'שב מעיקרו' כלומר שהוא עשה בשוגג, הוא כשר. (אבל במזיד הוא פסול).

השתחוה לעבודת כוכבים: במזיד, וחזר בתשובה. נחלקו רב נחמן ורב ששת כנ"ל.

הודה לעבודת כוכבים: אמר לה 'אלי אתה'. ועשה זאת במזיד, וחזר בתשובה. נחלקו רב נחמן ורב ששת כנ"ל.

וצריכא: צריך להשייע לנו את המחלוקת של רב נחמן ורב ששת, בכהן שעבד לע"ז, בכל ארבעת האופנים; זריקה בשוגג, שחיטה במזיד, השתחוואה במזיד, הודאה במזיד.

כי אם היינו שומעים רק את המחלוקת בזריקה בשוגג, היינו חושבים שדוקא שם אמר רב ששת שהוא פסול, בגלל שהוא עשה עבודת שירות ונעשה כומר לע"ז, אבל בשחיטה במזיד שהוא לא עשה עבודת שירות (כי היא כשרה בזר) אולי הוא מודה לרב נחמן שהוא כשר, קמ"ל.

ואם היינו שומעים גם את המחלוקת בשחיטה במזיד, היינו חושבים שדוקא שם פוסל רב ששת, בגלל שכשהוא שחט במזיד הוא עשה עבודה ונעשה כומר (למרות

שאינה 'עבודת שירות', אך בגלל שעשאה במזיד הוא נעשה כומר), אבל השתחוה במזיד שלא עבד עבודה אולי הוא מודה שכשר, קמ"ל.

ואם היינו שומעים גם את המחלוקת בהשתחואה, עדיין היינו חושבים שדוקא שם פוסל רב ששת משום שהוא עשה 'מעשה' בהשתחוייתו, אבל כשהודה לע"ז שזהו דיבור בעלמא אולי הוא מכשיר אותו, קמ"ל שגם בהודאה הוא פסול.

למדנו במשנה - ואין צריך לומר דבר אחר [וכו']: כהן ששימש בבית חוניו, פסול לשמש בבית המקדש. ואין צריך לומר שאם שימש ל'דבר אחר' כלומר לע"ז, שהוא פסול.

מדקאמר 'אין צריך לומר דבר אחר' מכלל דבית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא! מדברי המשנה מוכח שבית חוניו לא היה מקדש לע"ז אלא לשם ה'. אמנם יש בזה מחלוקת, ומשנתנו סוברת כמאן דאמר שבית חוניו לא היה בית עבודת כוכבים כדלהלן.

דתינא. אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להן 'שנה זו הוא מת': כלומר 'בשנה זו אני מת'.

אמרו לו מנין אתה יודע? אמר להן כל יום הכפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים: ומעוטף בכגדים לבנים, והוא נכנס עימי לקודש הקודשים. כי שמעון הצדיק היה כהן גדול.

ונמנעו אחיו הכהנים מלכרך בשם: הם הפסיקו לכרך ברכת כהנים בשם המפורש. כי הם לא היו יודעים לאומרו בקדושה ובטהרה. (שטמ"ק).

בשעת פטירתו אמר להם 'חוניו בני, ישמש תחת'. נתקנא בו שמעי אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה. אמר לו 'בא ואלמדך סדר עבודה'. הלבישו באונקלי וחגרו בצילצול: הוא הלביש את חוניו בלבוש עור של נשים, וחגר אותה בחגורה של נשים, והעמידו ליד המזבח, ואמר לכהנים תראו את חוניו שהוא נדר נדר לאשתו 'אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה, אלבוש באונקלי שלך ואחגור בצילצול שלך'. ואז בקשו אחיו הכהנים להרוגו אותו, וחוניו ברח לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח, והעלה עליו קרבנות לשם עבודת כוכבים.

וכששמעו חכמים בדבר אמרו: שאין להעביר אדם מתפקידו. כי אם שמעי שעדיין לא 'ירד' לתפקיד כך הוא התנהג שרצה להרוג את אחיו, אז הירד לתפקיד על אחת כמה וכמה שאם נעביר אותו מתפקידו שהוא ירצה לרצוח את המחליף שלו! עד כאן דעת רבי מאיר.

אמר לו רבי יהודה - לא כך היה מעשה! אלא חונוי לא הסכים קיבל על עצמו את הכהונה גדולה, בגלל שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ואף על פי כן, לאחר שהוא ויתר הוא התקנא בשמעי אחיו, ורצה להרוג אותו. ועשה לו כנ"ל. ורצו הכהנים להרוג את שמעי, והוא סיפר להם כל המאורע. ואז הם רצו להרוג את חונוי והוא ברח למצרים ובנה שם מזבח לה'.

וכששמעו חכמים בדבר אמרו - ומה זה שברח ממנה כך: אם חונוי שבהתחלה ברח מהמשרה וויתר לאחיו, כך הוא התנהג לבסוף. אז מי שביקש לירד לשררה מתחילה, ואחר כך יעבירו אותו מתפקידו, על אחת כמה וכמה! משנתנו סוכרת כדעת רבי יהודה.